מפניני הפרשה - מאמר

המלכות – ומשמעותה בנפש האדם

בפרשתנו מובא הציווי להמליך מלך על ישראל: "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוקיך" (פרק יז' טו') ציווי זה מעורר תמיהה, שהרי ה' יתברך הוא מלכנו, ומדוע אם כן ציוונו ה' להמליך מלך? התשובה לכך נמצאת בהגדרת תפקידו של המלך בישראל ובמגבלותיו. תפקידו של מלך ישראל הוא למעשה להיות שליח ה' להנהיג את עמו. למלך ישראל יש סמכויות נרחבות, אבל בסופו של דבר יש מישהו מעליו – ה'. מבחינה חיצונית מלך בישראל הוא המנהיג והמחליט הכל. אבל עם עצמו, בחדרי חדרים, המלך הוא בטל ומתבטל לה', ויודע שכל מלכותו נובעת ממלכותו של ה' יתברך בעולמו. כדוגמא למלך שהבין דבר זה, ניתן להביא את דוד מלך ישראל שאמר: "כי ממך הכל ומידך נתנו לך" (דברי הימים א' כט').

בהמלכת מלך בישראל יש גם סכנה גדולה, והיא שהוא יחשוב שהוא השליט וירום לבבו על אחיו. לכן כאשר ציוותה התורה על המלכת מלך, היא הטילה עליו גם מספר הגבלות: "רק לא ירבה לו סוסים... ולא ירבה לו נשים... וכסף וזה לא ירבה לו מאד... וכתב לו את משנה התורה...והייתה עמו וקרא בו כל ימי חייו". התורה מבארת שמטרת ההגבלות המבטאים שלטון מוחלט היא: "לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצווה ימין ושמאל" (פרק יז' כ')

אומנם דברים אלו נאמרו לגבי מלך ישראל, אבל למעשה במובן מסויים כל אדם הוא מלך. האח הבכור הוא מלכם של אחיו הקטנים. 'מלך הכיתה' הוא המלך לבני כיתתו. סמל המחלקה הוא מלך המחלקה. בעל הבית הוא מלך לבני ביתו וכו'. לכן כל אדם צריך לדעת כיצד משתמשים בתפקיד המלכות.

בחוכמת אמת מבואר שישנם "עשר ספירות" שדרכן יורד השפע מהבורא לנבראים, ודרכם עולה משמעות מעשי הנבראים לבורא. הספירה האחרונה היא ספירת המלכות שהיא למעשה הגבול בין עולמנו לעולמות העליונים.

חכמי האמת לימדונו שתפקידה של המלכות הוא להיות מעין צינור שדרכו עובר שפע מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. אחד משמותיה של "ספירת המלכות" הוא "כנסת ישראל", משום שהיא כונסת (מרכזת) את כל המעשים של עם ישראל ומעלה אותם לעולמות שמעל. וכן היא מרכזת את כל השפע שיורד מהקב"ה, אשר אחד משמותיו הוא "ישראל", ומעבירה אותו לעולמנו. יוצא אם כן, שגם המלכות הגשמית וגם המלכות העליונה עניינם שווה, והוא להוות צינור שדרכו עובר השפע.

מלך הוא אדם שתפקידו להנהיג קבוצה מסוימת של אנשים. בידו אפשרות לנצל את מעמדו לחיוב - להתבטל לתפקידו ולהנהיג את צאן מרעיתו ביושר ובצדק. או לשלילה – להשתמש במונהגיו לצרכיו. לפעמים אדם שהוא כמלך, כמו 'בעל בית' לאנשי ביתו, טועה בתפיסת מעמדו, ובמקום להבין שמלכותו תפקידה להעביר כמה שיותר שפע לרעייתו ולבני ביתו, הא מנצל את מעמדו לשלוט, ובמקום להיות מלך הוא נהפך לרודן השואף שבני ביתו ישמשוהו. מציווי התורה על המלכת מלך יכול כל אדם להבין מהו תפקידו בתור בעל בית, ויכול כל אדם על עמדת שליטה להבין כיצד ליו לנצלה.

ניתן לסכם, שכאשר התורה ציוותה למנות מלך היא הגבילה אותו במספר ציוויים. מטרת ציווים אלו היא לבאר למלך ששלטונו נועד לא לכבוד עצמו אלא לכבוד הנתינים אותם הוא מנהיג. ומדברים אלו ילמד כל אדם המנהיג גם 'בעל בית', שתפקידו לשרת את בני ביתו ולא לנצל את מעמדו לטובתו.

בין אדם לחבירו

על כל איש מישראל להיות מוכן להפסיד את מעמדו החברתי ואת פרנסתו ולא לעבור על איסור מהתורה. אין צריך לומר שאסור לדבר לשון הרע כדי לזכות בידידות או להרשים את הזולת. אסור להיכנע ללחץ חברתי ולהיגרר לרכילות, בדיוק כשם שלא מתפשרים על עניני כשרות בגלל לחץ חברתי.

אסור להיענות לדרישתו המעסיק לגלות מידע שהוא בגדר לשון הרע, גם אם זה יביא להפסד מישרה. מצוות כיבוד הורים לא מצדיקה דיבור לשון הרע, ויש לסרב להם אך לעשות זאת מתוך כבוד ומורא..

שואל ומשיב

שאלה: מי שחל יום פקודת השנה של פטירת אביו או אמו בימי החול, ממתי צריך להתחיל לומר קדיש ועד מתי?

תשובה: עיקר מנהג אמירת הקדיש לעילוי נשמת ההורים הנפטרים, יסודתו בהררי קודש במדרשי חז"ל. במסכת כלה רבתי פרק ב', הובא מעשה ברבי עקיבא שסייע לאדם מת שסבל יסורים קשים בגיהינום, מפני שעבר על כל מצות התורה, ומצא רבי עקיבא את בנו...והלך ולימדו תורה וקריאת שמע ותפלה וברכת המזון, והעמידו בתוך הקהל ואמר קדיש וברכו את ה' המבורך, וענו הקהל אחריו, באותה שעה התירו את המת ופטרוהו מן הפורענות.

מעשה שהובא גם בזוהר פרשת אחרי מות, באור זרוע הגדול חלק ב' סימן נ', ובמחזור ויטרי חלק א' - קמד: וכן כתב מרן הבית יוסף יורה דעה סימן שעו'.

וכתב הרמ"א בדרכי משה, שכן כתב רבינו בחיי. ורבינו חיים ויטאל בשער הכוונות דרוש הקדיש כתב בשם רבינו האר"י ז"ל, שטעם אמירת הקדיש אינו רק כדי להציל נפש הנפטר מדינה של גיהנם, אלא מועיל הוא להכניסו לגן עדן ולהעלותו ממדרגה למדרגה.

לכן גם בשבתות וימים טובים שהרשעים מוצאים בהם מנוחה, ואין דנים אותם בגיהנם, צריך לומר הקדיש. ושכן נהג האר"י ז"ל. כל זה נשען על יסוד דברי חז"ל סנהדרין קד. ברא מזכה אבא.

בספר "שלמי צבור" קצ: כתב, שיש לומר הקדיש משבת שלפני יום פטירת האב והאם, לפי שעיקר עליית הנשמות העולות מדרגה אחר מדרגה בגן עדן הוא בשבת שלפני יום הפטירה, כמבואר בזוהר. ובשו"ת רב פעלים חלק ב' – יד' כתב, שהואיל ובאמירת הקדיש גורם נחת רוח לנשמת הוריו, המחסר אפילו קדיש אחד, נחשב למזלזל בכבוד אביו ואימו הנפטרים, וחובה לאומרם כולם, ואין כבוד גדול לאב ואם הנפטרים יותר מאמירת קדיש.

סיכום: מנהג הספרדים שאם חל יום פטירת אב ואם באמצע השבוע, להתחיל לומר קדיש מליל שבת עד אותו היום. ואם חל יום הפטירה בשבת, נכון להתחיל מליל שבת הקודם, עד השבת שחל בו יום הפטירה. ומנהג יהודי אשכנז לומר קדיש ביום הפטירה בלבד. (עפ"י יהוה דעת ה' – נט')

מפניני הפרשה - רעיון

האדם העץ והמלחמה

התורה מצווה "**כי תצור אל עיר...לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן, כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות כי האדם עץ השדה לבא עליך במצור**". (כ' יט').

מכל הפקודות שניתנות בקרב, נראה שזו פקודה יוצאת דופן ביותר. ספק גדול, אם הושמעו פקודות דומות לה בצבאות זרים. פקודה זו, אינה עונה ישירות על צרכי החיל התוקף, אינה משרתת את המטרות אשר לשמן הוטל המצור.

להיפך, מילוי פקודה זו יש בו כדי להאט את קצב פעולתה של מכונת הלחימה. אולם יש לפקודה השלכה ברורה על האדם הלוחם, על אישיותו ועל אופיו המוסרי. שכן באיסור זה מביעה התורה את השקפתה על היקום ועל הדרך, שבה חייב האדם להתייחס אליו, השקפה מתומצתת במשפט הבא: אין להפריע לטבע על כל מרכיביו למלא את תפקידו המוגדר.

איסור חמור הוא לנצלו לפעולות, הנוגדות את המהות, המוטבעת בו. (כמובן למעט במצב פיקוח נפש) תפקיד העץ הוא להניב פירות, להזין בהם בני אדם, להעניק חיים, "**כי חיי האדם מן העץ**" (תורה תמימה עפ"י הספרי).

לא יתכן אפוא, שנשתמש בו למטרה הפוכה, לכרות את האילן נושא הפירות – כדי להגביר באמצעותו את המצור על העיר. העץ, הנותן חיים, לא יהיה סיבת המוות. מפסוק זה נלמדים כל דני "בל תשחית".

ההלכות, האוסרות לשבור ולהרוס סתם, הדורשות להתחשב אפילו בחייב של פרה וכו'. אולם איסור ההשחתה נכתב דווקא כאן, בעת הדיון על המלחמה, מדוע? כדי להשריש בלב הלוחם, שמול ההרס מסביב – אשר חלק ממנו הוא עצמו יצר - לא הכל מותר, ולמרות התחושה, שהכל הפקר, אסור לרמוס ולהשחית מעבר למתחייב ומעבר לדרוש לניצחון.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:		נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:	
שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה	רס"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד	הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד	
סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד	ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה	אידה בת פיבי אוחיון ע"ה	שושנה בוחניק ע"ה בת רחל הי"ו
יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה	מאיר בן פלורה שביט ע"ה	סוניה (שרה) בת בלומה לופה ז"ל	חנה שלום בת מרים טיירי ע"ה
יחיא בן רחל ושלום מור יוסף ז"ל	מסעוד בן עישה ביטון ז"ל	סולטנה בת טאג'י (טובה) אריאל ז"ל	חווה בת ננה אהרונוב ע"ה

בס"ד ה' לחודש אלול ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 46
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שופטים
מפטירים

"אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם"
(ישעיהו נא' – יב')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:50
יציאת השבת: 19:48
זמן רבנו תם: 20:25

מעניינים התשובה עפ"י הרמב"ם ועפ"י רבינו יונה ב "שערי תשובה"

הקדמה

בגיליון זה נביא לקט מדברי הרמב"ם ורבנו יונה בעניין התשובה, מעלתה ודרכה. על עצם התשובה כתב רבינו יונה בספר "שערי תשובה" בשער א': **"מן הטובות אשר היטיב ה' יתברך עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו, ולמדם וחזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו, לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם, שנאמר (תהלים פרק כה' - ח): 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך' ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה, שנאמר (ישעיה פרק לא' – ו'): 'שובו לאשר העמיקו סרה'. ונאמר (ירמיה פרק ג' - כב): 'שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם'".**

פרטי הלכה

א. כל מצוות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא שנאמר: **"איש או אשה כי יעשו...והתוודו את חטאתם אשר עשו"** - זה וידוי דברים. (הלכות תשובה לרמב"ם)

ב. וידוי זה מצות עשה, כיצד מתוודין? אומר אנא השם חטאתי עוויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתוודות ומאריך בעניין זה הרי זה משובח... (הלכות תשובה לרמב"ם)

ג. איזוהי תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכישלון כוח...הוא ששלמה אמר **"וזכור את בוראיך בימי בחורותיך"**. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אעפ"י שאינה תשובה מעולה מעלת היא לו ובעל תשובה הוא. (הלכות תשובה רמב"ם)

ד. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלים שנאמר: **"עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם"** - שהוא יום המיתה, מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו. (הלכות תשובה לרמב"ם)

ה. לא ימצא איחור התשובה זולתי בעמי הארץ, אשר הם ישנים שוכבים ולא ישיבו אל לבבם, ולא דעת ולא תבונה להם למהר להימלט על נפשם. ויש מהם נדחים מעל השם ברוך הוא ולא יאמינו לעונש החטא. ואמרו רז"ל (ברכות יט.) - אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, כי באמת עשה תשובה. (שערי תשובה שער א')

ו. ומה היא התשובה - שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנאמר: **"יעזוב רשע דרכו..." ויתנחם על שעבר שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתי"** ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר: **"ולא נאמר עוד אלוקינו למעשה ידינו..."** וצריך להתוודות בשפתיו ולומר ענייניות אלו שגמר בליבו. (הלכות תשובה לרמב"ם)

ז. אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהכעס ומהאיבה... (הלכות תשובה לרמב"ם)

ח. כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם, וצריך לפרוט את החטא שנאמר: "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלוהי זהב". (הלכות תשובה לרמב"ם)

ט. השונה בחטאו תשובתו קשה כי נעשה לו החטא כהיתר, ובזה כבדה מאד חטאתו, כמו שנאמר (ירמיה ג' - ה'): **"הנה דברת ותעשי הרעות ותוכל"** - ביאור "ותוכל", כי הרעות נעשות לך כהיתר וכדבר שהוא ביכלתך וברשותך, מלשון: **"לא תוכל לאכול בשעריך"** (דברים יב, יז), שתרגומו: לית לך רשו.

י. אמרו רז"ל (קדושין מ.): כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר. ואמרו רז"ל (שם) על איש שעבר עבירה ושנה בה, כי מכאן ואילך אם יחשוב לעשות העבירה ונאנס ולא עשאה, מחשבתו הרעה מצטרפת למעשה, ועליו נאמר (ירמיהו ו, יט): **"הנה אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי מחשבותם"**. (שערי תשובה שער א')

יא. עוד ידאג בעל תשובה פן יתגבר עליו יצרו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב, ד): אל תאמין בעצמך עד יום מותך, כל שכן האיש אשר נצחו לבו כבר, כי ראוי להשמר מן היצר האורב בכל עת, ולהוסיף בנפשו יראת השם יום יום, ותהיה לו למעוז בעבור עליו כל משברי היצר המתחדש לעתיד. (שערי תשובה שער א')

יב. אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרים אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן, אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו. (הלכות תשובה לרמב"ם)

יג. אפילו שהחזיר לו ממון שחייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו, אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו, לא רצה חבירו למחול לו מביא לו שורה של שלשה בני אדם מחבריו ומבקשים ממנו, לא נתרצה מביא לו שניה ושלישית לא רצה מניחו והולך לו וזה שלא מחל הוא החוטא, ואם היה רבו הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחול לו. (עפ"י הלכות תשובה לרמב"ם)

יד. אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפיים אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעום ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפיצה, ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון אבל העובדי כוכבים ערלי לב אינן כן אלא ועברתן שמרה נצח... (הלכות תשובה לרמב"ם)

פינת העורך

"וְהַגֵּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר" (פרק יז' ד') לכאורה קשה הרי אם שמעת, בוודאי הוגד לך, והיה ראוי לכתוב רק "ושמעת"?! משיב האלשיך הקדוש, שהדבר בא ללמדנו שלא ניטה אוזן לכל שמועה, אלא רק אם נשמע שמועה כלשהי שוב ושוב – **"קלא דלא פסיק"** יש לחוש לכך שאולי השמועה אמת. ולכן כתוב: **"והוגד לך"** – פעם אחת, **"ושמעת"** פעם שניה, רק אז: **"ודרשת"** - תחקור לעומק: **"והנה אמת נכון הדבר"**.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאבישי ואביטל נפש הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם עדי הי"ו נכד לאברהם ואסתר שרון הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למיכל הדסה ולשקד סעדי הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם - משפחת סבאן הי"ו ומשפחת סעדי הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכה לאחר הנאה מריח טוב

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רטז' סעיף א', שאין מברכים ברכה אחרונה על הרחת ריח טוב: **"אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, אבל לאחריו אינו צריך לברך כלום".**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רטז' סעיף ב' כתב שאין מברכים ברכה אחרונה על ריח טוב מפני שאין בהנאה שיעור כזית או רביעית.

כף החיים

בספר כף החיים סי' רטז' ס"ק י', כתב שאין ברכה אחרונה, מכיון שברכה אחרונה שייכת רק בדבר ששיך בו כדי שביעה, וברית לא שייך בו שביעה.

ברכת הריח סיכום

תיקנו חכמים לברך על הנאת הריח והסמיכו את תקנתם על הפסוק "כל הנשמה תהלל יה", וכמו כל ברכות הנהנין על אכילה ושתיה, גם ברכה זו צריך לברך לפני ההנאה מהריח הטוב.

תיקנו ברכה על הנאת הריח ולא תיקנו ברכה על שאר ההנאות, כגון על שמיעה, ראיה ורחיצה וזאת מכמה סיבות, ובהן: א. שאר הנאות אינם נכנסים לגוף אבל ריח נכנס במידה מסויימת לגוף וסועד הוא כאכילה ושתיה. ב. בהנאה מריח טוב, הריח יוצא מגוף הבשמים עליהם מברכים ואילו בשאר ההנאות ההנאה אינה יוצאת מעצמות הדבר ממנו נהנים. ג. לברכה על ריח טוב מצאנו אסמכתא בפסוקים ואילו על שאר ההנאות לא מצינו אסמכתא מפסוקים.

אין מברכים ברכה לאחר ההנאה מריח טוב וגדולי ישראל מנו כמה סיבות לכך והם: **סיבה ראשונה** - זוהי הנאה מועטת ועל הנאה מועטת אין מברכים ברכה לאחריה.

סיבה שניה - באכילה ושתיה שתי הברכות הן לשני מיני הנאה, הברכה הראשונה היא על הטעם, והברכה השניה היא על ההנאה הבאה לאחר האכילה שגופו של האדם נהנה מעיכול המזון, ואילו בהנאה מריח טוב, יש רק את ההנאה הראשונה ואין הנאה לאחריה.

סיבה שלישית – בהנאה מריח טוב, אחר גמר הרחתו הוא נגמר, ודומה, לאוכל שאחרי שנתעכל במעיים, אין לברך עליו. סיבה רביעית - שכל ברכה אחרונה מגיעה אחרי שיעור אכילה כזית או שתיה רביעית, אבל בריח לא שייך שיעור. סיבה חמישית - שברכה אחרונה שייכת רק בדבר ששייך בו כדי שביעה, וזה לא שייך לגבי ריח.

ברכת שהחיינו על בשמים המתחדשים מזמן לזמן

כנסת הגדולה

בספר כנסת הגדולה הגהות על הטור בסימן רכה' אות ב' הביא את דברי הרדב"ז שנהג לברך שהחיינו על מיני ריח טוב המתחדשים משנה לשנה.

"על הריח הטוב המתחדש משנה לשנה, כגון די"מיר הינד"י והיאסמי"ן ועל בארגא"ס והורד וכיוצא בהם, אני רגיל לברך בהם זמן בשעה שאני נהנה מהפרי. הרדב"ז ז"ל חלק שני סימן ד' (חלק א' סימן רצז' בתשובות החדשות)".

שו"ת שבות

בשו"ת שבות יעקב חלק ב סימן לז' כתב שנראה לומר שצריך לברך שהחיינו על מיני בשמים המתחדשים מזמן לזמן, משום שעיקר תקנת ברכת שהחיינו על דברים המתחדשים מזמן לזמן הוא בראייתם.

"הוא הדין לעניין זמן, דמברכין על הראיה ואין לסתור דברי הראשונים בלי ראיה מספקת ובפרט שטעמן מסתבר ומהאי טעמא היה נראה לומר גם כן לברך שהחיינו על מיני עשבים כמו וורדות וכה"ג שמתחדשים משנה לשנה..."

ברכי יוסף

אולם בברכי יוסף בסימן רטז', אחרי שדן באריכות בנושא זה כתב שלפי מנהג העולם למעשה אין לברך שהחיינו על מיני בשמים המתחדשים מזמן לזמן: **"ולעניין הלכה נראה דאין לברך, דהרי במחלקת שנוייה, ואף דלהרדב"ז פשיטא ליה טובא, אם איתא להא לא הוו שתקי מינה רבוואתא קמאי, כדרגילי רבנן למימר אכיוצא בהא, וכל בתר איפכא לא ראינו ולא שמענו בדורנו ודורות שלפנינו מי שמברך זמן על הריח, ודלא כהרב שבות יעקב סימן הנזכר, ולא סמכינן על משמעות דברי הר' מנוח ותשובת הרדב"ז. וכן עמא דבר".**

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רטז' ס"ק יא' הרחיב בעניין ברכת שהחיינו על בשמים המתחדשים מזמן לזמן, וסיכם להלכה כדעת הברכי יוסף: **"...אבל הלחם חמודות פרק כיצד מברכין אות קכ' כתב שאין מברכין שהחיינו על הריח...ועיין ברכי יוסף אות א' מה שכתב בזה, וסיים דלעניין הלכה אין לברך, כיוון דבמחלוקת שנויה, וכתב דכן עמא דבר..."**

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רטז' - דיני ברכת הריח הערה א', כתב שהסיבה שאין מברכים שהחיינו על הרחת פרי חדש היא מפני שאנו סומכים על ברכת שהחיינו שמברכים באכילת הפירות החדשים, ובשאר בשמים הסיבה שלא מברכים שהחיינו היא משום שהריח הנאה מועטת היא, ולא דומה להנאה מאכילה: **"והנה הטעם שאין מברכים שהחיינו על הרחת ורד חדש או פרי חדש, יש לומר שבפירות סומכים אנו על ברכת שהחיינו שמברכים באכילת הפירות החדשים, וברכה זו פוטרת ברכת הריח על הפירות. ובשאר דברים היינו טעמא, משום שהריח הנאה מועטת היא, ולא דמי להנאת אכילה (ראה להלן). וכן כתב האליה רבה (ס"ק כ') משם הרב לחם חמודות ז"ל".**

ובהמשך כתב סיבה נוספת והיא שברכת הריח תוקנה על הנאת הנשמה מהריח הטוב, והיות שהנשמה נצחית לא שייך לומר לגביה "שהחיינו וקיימנו..." שהרי הנשמה קיימת ונצחית בעצמה: **"...ועוד, דברכת הריח סמכו על הפסוק כל הנשמה תהלל י ה, ולפי שהנשמה נצחית לא שייך לומר שהחיינו וקיימנו וכו', שהרי קיימת ונצחית בעצמה. וכמו שכתב כן בספר אור חדש (דף מב) הובאו דבריו בספר צל הכסף חלק ב' (מערכת ז'), וציין שם למחלוקת הפוסקים בדין זה, שדעת הרדב"ז בחדשות (סימן רצז) שיברך, אלא שכתב שם שהוא היה מברך בשעת אכילה. וכן פסקו הרב פרי האדמה, והכנסת הגדולה, והרב שבות יעקב חלק ב' (סוף סימן לז), והיעב"ץ, ועוד. אך הרב הלכה ברורה (סימן ר"ג סק"ג) פסק שלא יברך. וספק ברכות להקל, ובפרט שלא שמענו ולא ראינו מי שיברך שהחיינו על ריח טוב. וכן עמא דבר..."**

סיכום

עיקר תקנת ברכת שהחיינו על דברים המתחדשים מזמן לזמן הוא בראייתם, ועפ"י זה יש פוסקים שפסקו לברך שהחיינו על הנאה מריח טוב המתחדש מזמן לזמן.

לעומת זאת יש פוסקים רבים שפסקו לא לברך שהחיינו על הנאה מריח טוב המתחדש מזמן לזמן, מכמה סיבות ובהם: בהרחת פירות סומכים אנו על ברכת שהחיינו שמברכים באכילת הפירות החדשים, וברכה זו פוטרת מברכת שהחיינו על הרחת הפירות. ובשאר דברים משום הריח הנאה מועטת היא, תוקנה על הנאת הנשמה מהריח הטוב, והיות שהנשמה נצחית לא שייך לומר לגביה "שהחיינו וקיימנו..." שהרי הנשמה קיימת ונצחית בעצמה. ומשום ספק ברכות להקל, ובפרט שבמציאות פשט המנהג לא לברך שהחיינו על הנאה מריח המתחדש מזמן לזמן, אולם אין למחות בידי מי שמברך ברכת "שהחיינו" על הנאה מריח המתחדש מזמן לזמן.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. כשנלחמים וצרים על עיר, האם מותר להשחית את העצים סביבה?

א. כן, ולא משנה איזה עץ. ב. עץ פרי מותר, ועץ סרק אסור.

ג. עץ סרק מותר ועץ פרי אסור. ד. לא, ולא משנה סוג העץ.

2. מי מהאנשים היה חוזר לביתו ולא יוצא למלחמה?

א. מי שבנה בית ולא חנך אותו. ב. מי שיש לו עסק פרטי.

ג. מורים ומנהלי בית ספר. ד. רבנים וראשי ישיבות.

3. מי ניגש/ניגשים לדבר אל העם כאשר הם קרבים למלחמה?

א. ראש אבות בית הדין. ב. המלך ושר הצבא.

ג. כהן שהוא משוח מלחמה. ד. כהן משוח מלחמה ושר הצבא.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ: " (פרק יח') למה הכוונה "תמים תהיה"?

א. להיות בעל אמונה פשוטה בה'. ב. לקבל את כל מה שה' עושה באהבה.

ג. להתפלל לה' ולא לבקש מהמתים וכדומה. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא ה'..." (פרק טז') - הרי האבות עשו?

א. הכוונה כאן למצבת עבודה זרה. ב. הכוונה כאן, אחרי בניית המקדש.

ג. ה' שנאה אחרי שהגויים קבעוה לחוק לעבודה זרה. ד. ב' וג' נכונות.

5. לאיזו הרחבה הכוונה בפסוק "וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹקיךָ אֶת גְּבֻלְךָ (יט')?

א. לנחלת שבעת העמים. ב. רמז לעתיד כשישראל ימשלו בכל העולם.

ג. להשלמת עשר העמים כולל הקני, הקנזי והקדמוני. ד. ב' וג' נכונות.

6. "...יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּבְרִיתוֹ? (יז') - איזו ברית?

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "...יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּבְרִיתוֹ? (יז') - איזו ברית?

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – הזדמנות!!!
מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור נאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941